

Vi använder cookies för att ge dig en bättre upplevelse av Sveriges Radios webb.
[Om cookies på sverigesradio.se.](#)

JAG GODKÄNNER

Medieormen

- Journalistisk utveckling och mediedebatt

DEBATT

Nils Funcke: Minns historien när makthavare pratar yttrandefrihet

Publicerat torsdag 15 januari kl 09:36

Nils Funcke. FOTO: Martin Camitz

Statsmän har samfällt fördömt terrorattacken mot satirtidningen *Charlie Hebdo*. Men en tillbakablick på hur makten hanterat publiceringar av tidigare kontroversiella teckningar och censurerat andra kulturyttringar, vittnar om att den universella tron på yttrandefriheten ofta vacklar i stundens allvar.

Yttrandefrihetsexperten Nils Funcke påminner om några tidigare uppmärksammade fall av censur och uppmanar oss att minnas historien när makthavare idag säger sig stå upp för yttrandefriheten.

Statsmän runt om i världen har fördömt dådet mot Charlie Hebdo. President **Barack Obama** deklarerade en "universell tro på yttrandefriheten" som inte kan tystas "på grund av ett fåtal människors meningslösa våld".

Sveriges statsminister **Stefan Löfven** menade att attacken "understryker vårt ansvar att alltid stå upp för yttrande- och pressfriheten".

Det är myndigheternas skyldighet att ingripa när enskildas rätt att utöva sina rättigheter begränsas eller hotas av andra enskilda. I allvarsstunden prövas dock viljan och förmågan att leva upp till deklARATIONERNA.

Anders Fogh Rasmussen stod upp för yttrandefriheten efter Jyllands-Postens publicering av tolv Muhammedkarikatyrer 2005. Trots att stora ekonomiska värden gick förlorade och ambassader brann stod Danmarks statsminister på sig.

Den 27 september 2006 sänder USA:s dåvarande ambassadör i Danmark, **James P Cain**, ett meddelande till State Department, utrikesministeriet i USA, att *Jyllands-Posten* överväger att ännu en gång publicera Muhammedkarikatyrerna.

Ambassadör Cain säger sig ha fått uppgiften från en informatör på *Jyllands-Posten*. Han är oroad över vad det skulle kunna föra med sig och informerar därför den danska regeringen. Men han får till svar att den danska regeringen inte tänker försöka påverka *Jyllands-Posten*. Ambassadören får beskedet att den danske statsministern inte ens tänker informera utrikesdepartementet och säkerhetspolisen om rapporten om *Jyllands-Postens* planer. Och skulle ambassadören själv försöka påverka tidningen skulle den danska regeringen ta avstånd från ett sådant agerande.

Den amerikanske ambassadören skriver hem att den danska regeringen sätter yttrandefriheten före risken att den värsta utrikespolitiska krisen för Danmark på 60 år ska upprepas. "This popular center-right government has hardened its views on the absolute primacy of free speech", heter det i meddelandet som blivit känt tack vare Wikileaks och **Chelsea Manning**.

Till skillnad mot Danmark hukar Sverige. När Sverigedemokraternas grundlagsskyddade webbtidning SD-Kuriren 2006 publicerar en karikatyrteckning på Muhammed tar dåvarande utrikesminister **Laila Freivalds** officiellt avstånd från publiceringen. Med utrikesministerns godkännande kontaktar hennes närmaste politiske medarbetare webbhotellet där *SD-kuriren* hyr utrymme. Efter UD:s information till företaget drabbas tidningen av en modern form av "transportförbud". Webbplatsen släcks. Freivalds KU-anmäls.

Distributionen av yttranden är den svagaste länken mellan den som vill förmedla en åsikt och mottagaren. Det är främst där som stater och myndigheter har satt in stöten genom historien. Laila Freivalds åtgärd mot SD-kuriren utgör en fortsättning på Karl XIV Johans indragningsmakt på 1830-talet och samlingsregeringens agerande under andra världskriget.

När Sverige var kringränt under kriget gisslade tecknaren **Ragnvald Blix** nazismen i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Hitler, Göring, Himmler och medlöpare som Qusling och Petain drabbades av hans glödande kol. Den tyske ambassadören klagade hos utrikesdepartementet där ministern **Christian Günther**

lyssnade.

Inom teatern drog Karl Gerhard på sig tyskarnas och regeringens missnöje med sin trojanska häst. Statsminister **Per Albin Hansson** agerade och numret fick inte framföras. Karl Gerhard protesterade genom att nynna fram kupletten och läsa upp polismyndighetens beslut. Alla förstod inte bara kritiken mot nazismen utan också att censuren varit framme.

När **Vilhelm Moberg** skulle karaktärisera sin roman i *Dagens Nyheter* julen 1941 travesterande han slutorden i sin roman *Rid i natt!*: "Neka slavtjänst i pressen. Hemsök informationsstyrelsen. Kvittera censuren. Avsätt pressnämnden. Budkaveln går. Rid i natt!"

Samlingsregeringen monterade systematiskt ned det fria ordet. Med vädjande om återhållsamhet i kritiken av nazi-Tyskland, transportförbud för tidningar, konfiskationer utan rättegång, offentliga varningar, en särskild pressnämnd och desinformation skulle den statliga neutraliteten utsträckas till att även bli en andlig neutralitet. De administrativa åtgärderna kompletterades med en grundlagsändring som gjorde det möjligt att återinföra censuren som Sverige inte haft sedan 1766.

Visst ska vi ta fasta på statsminister Stefan Löfvens ord om att "alltid" försvara yttrandefriheten. Det gör gott och nytta nu. Men minns historien och tvivla på uthålligheten för när statliga intressen eller maktbalanser riskerar att rubbas är yttrandefriheten inte universell särskilt länge.

Nils Funcke

Frilansjournalist och fd sekreterare i Yttrandefrihetskommittén

twitter.com/nilsfuncke

Relaterade artiklar

En kuplett förbjuds

2 februari 2011

Relaterade länkar

Sveriges Radios samlade rapportering om attacken mot Charlie Hebdo

Mer om...

Debatt

Yttrandefrihet

Dela

Användarkommentarer

Nedanstående kommentarer kommer från användare och är inte en del av det redaktionella innehållet. I och med att du skickar in en kommentar bekräftar du också att du accepterar [våra regler för kommentering](#)

Du kan kommentera anonymt. Vill du inte uppge din e-post kan du därför skriva in en påhittad t ex "intejag@jklidsa.se"

1 Kommentar

Medieormen

 Logga in ▾

Sortera efter Nyaste ▾

 Dela Favoritmärk ★

Christian Gillinger • för 4 timmar sedan

Det här är ju rätt intressant - just nu är försvaret av Charlie Hebdo massivt. Jag har inte läst den överhuvudtaget tidigare, men misstänker utifrån de bilder som publicerats hittills i annan press, att det faktiskt finns en del ur innehållet som faktiskt skulle vara förbjudet i Sverige - där vi har lagen om hets mot folkgrupp.

Jag, som tycker HMF-lagen är rätt vettig, undrar hur många av dem som "Är Charlie" som är medvetna om detta? Och som tycker att lagen i Sverige innebär en för hård inskränkning av yttrandefriheten?

^ | ▾ • Svara • Dela ›

 Prenumerera
 Sekretess

 Lägg till Disqus på din webbplats

Om Medieormen

Alltid på nätet och i Sveriges Radio Play

Aktuella debatter och podcasts om journalistik och medier

COPYRIGHT SVERIGES RADIO 2015

ANSVARIG UTGIVARE: MARTIN JÖNSSON

Besöksadress (sthlm) för Sveriges Radio AB - Oxenstiernsgatan 20 - 10510 Stockholm - växel:

08-784 50 00